

Národní shromáždění Československé socialistické republiky 1967

IV. volební období

110

Vládní návrh

Zákon

ze dne.....1967

o znalcích a tlumočnících

Národní shromáždění Československé socialistické republiky se usneslo na tomto zákoně:

Oddíl I.

ÚČEL A ROZSAH ÚPRAVY

§ 1

(1) Účelem zákona je zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti v řízení před státními orgány a orgány, na které přešly úkoly státních orgánů (dále jen "státní orgány"), jakož i znalecké a tlumočnické činnosti prováděné v souvislosti s právními úkony občanů nebo organizací.

(2) Zákon se nevztahuje na podávání posudků, které je upraveno jinými předpisy, a na podávání posudků a provádění tlumočnických úkonů, které neslouží potřebám řízení před státními orgány ani nejsou v souvislosti s právními úkony občanů a organizací, zejména se nevztahuje na expertizní činnost související s plněním výrobních úkolů organizací a na tlumočnickou činnost v rámci mezinárodního styku a cestovního ruchu.

§ 2

(1) Znaleckou a tlumočnickou činnost vykonávají znalci a tlumočníci zapsaní do seznamu znalců a tlumočnicků, znaleckou činnost vykonávají také ústavy (§ 21).

(2) Osoby nezapsané do seznamu znalců a tlumočnicků mohou být v řízení před státními orgány ustanoveny znalci nebo tlumočnický jen výjimečně (§ 24).

Oddíl II.

ZNALCI A TLUMOČNÍCI ZAPSANÍ DO SEZNAMU

Jmenování znalců a tlumočnicků

§ 3

(1) Znalce (tlumočnický) jmenuje pro jednotlivé obory (jazyky) ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v rozsahu, v němž je ministrem spravedlnosti k tomu pověřen.

(2) Tlumočnickům pro cizí jazyky jsou na roveň postavení tlumočníci pro styk s osobami hluchoněnými.

§ 4

(1) Jmenovat znalcem (tlumočnickem) lze toho, kdo:

a) je československým státním občanem,

b) má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru (jazyka), v němž má jako znalec (tlumočnick) působit, zejména též absolvoval speciální výuku pro znaleckou (tlumočnickou) činnost, jde-li o jmenování pro obor, v němž je taková výuka zavedena,

c) má takové osobní vlastnosti, které dávají předpoklad pro to, že znaleckou (tlumočnickou) činnost může řádně vykonávat,

d) se jmenováním souhlasí.

(2) V odůvodněných případech může ministr spravedlnosti prominout podmínku československého státního občanství.

§ 5

(1) Ke jmenování znalcem (tlumočnickem) dojde na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování.

(2) Při výběru znalců (tlumočnicků) spolupůsobí státní orgány, vědecké instituce a sbory pro znalecké otázky (§ 16), které působí v oboru, pro který má být znalec (tlumočnick) jmenován, dále organizace, u nichž pracují osoby přicházející v úvahu, jakož i příslušné orgány společenských organizací, jestliže to vyplývá z úkolů těchto organizací.

§ 6

(1) Znalec (tlumočnick) je povinen složit slib do rukou toho, kdo jej jmenoval.

(2) Slib zní: "Slibuji, že při své znalecké (tlumočnické) činnosti budu přesně dodržovat právní předpisy, že znaleckou (tlumočnickou) činnost budu konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, že budu plně využívat všech svých znalostí a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké (tlumočnické) činnosti dozvěděl."

§ 7

(1) Jmenování znalci (tlumočníci) se zapisují do seznamu znalců a tlumočnicků.

(2) Seznamy znalců a tlumočnicků vedou krajské soudy, v jejichž obvodu má znalec (tlumočnick) trvalé bydliště, ministerstvo spravedlnosti může výjimečně povolit, aby v seznamu krajského soudu byl zapsán znalec (tlumočnick), který nemá bydliště v obvodu tohoto soudu.

(3) Ústřední seznam znalců a tlumočnicků vede ministerstvo spravedlnosti, které sděluje jeho opis pověřenectvu Slovenské národní rady pro spravedlnost.

(4) Seznamy znalců a tlumočnicků jsou veřejně přístupné.

Výkon znalecké (tlumočnické) činnosti

§ 8

Znalci (tlumočníci) jsou povinni vykonávat znaleckou (tlumočnickou) činnost řádně a ve stanovené lhůtě.

§ 9

(1) Znalci (tlumočníci) jsou oprávněni vykonávat znaleckou (tlumočnickou) činnost i mimo obvod krajského soudu, v jehož seznamu jsou zapsáni.

(2) Státní orgány ustanovují zpravidla znalce (tlumočníky), kteří jsou zapsáni v seznamu toho krajského soudu, v jehož obvodu má státní orgán sídlo nebo pracoviště.

§ 10

(1) Znalec (tlumočník) je povinen vykonávat svou činnost osobně.

(2) Jestliže to vyžaduje povaha věci, je znalec (tlumočník) oprávněn přibrat konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek, tuto okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí uvést v posudku. Odpovědnost znalce (tlumočníka) není dotčena ani v oné části posudku (překladu), o níž bylo konzultováno.

§ 11

(1) Znalec (tlumočník) nesmí podat posudek (provést tlumočnický úkon), jestliže lze mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnost o jeho nepodjatosti.

(2) Jakmile se znalec (tlumočník) dozví o skutečnostech, pro které je vyloučen, oznámí to neprodleně, stejnou povinnost mají i účastníci řízení. O tom, zda znalec (tlumočník) je vyloučen, rozhoduje orgán, který jej pro podání posudku (tlumočnický úkon) ustanovil.

(3) O tom, kdy znalec (tlumočník) může odepřít podání posudku (překladu) a kdy mu nemůže být podání posudku (překladu) uloženo, platí pro jednotlivé druhy řízení obdobně ustanovení o svědcích.

§ 12

(1) Nejde-li o žádný z případů uvedených v § 11, je znalec (tlumočník) povinen podat posudek (provést tlumočnický úkon), jestliže byl ustanoven znalcem (tlumočnickem) v řízení před státním orgánem. Odmítne-li znalec (tlumočník) provést úkon, sdělí to státní orgán krajskému soudu, v jehož seznamu je znalec (tlumočník) zapsán.

(2) Podává-li znalec (tlumočník) v souvislosti s právními úkony občanů nebo organizací na jejich žádost posudek (tlumočnický úkon) mimo řízení před státními orgány, poskytuje tuto odbornou pomoc na základě dohody v rámci výkonu své funkce.

§ 13

Podává-li znalec posudek písemně, je povinen každé jeho vyhotovení podepsat a připojit otisk pečeti, stejnou povinnost má tlumočník u ověřovaných překladů.

§ 14

(1) Je-li toho k podání posudku třeba, je znalec oprávněn používat přístrojů, jiných zařízení a materiálů organizace, u níž pracuje, ve výjimečných případech, jestliže to je k podání posudku nezbytné, je povinna jiná organizace, která má potřebné přístroje, zařízení a materiály, umožnit znalci na jeho žádost jejich použití. Tuto povinnost nemá organizace, jejíž zařízení plní zvláštní úkoly ve veřejném zájmu.

(2) Organizace má vůči znalci nárok na náhradu nákladů, které jí použitím přístrojů, jiných zařízení a materiálů vznikly. Za škodu vzniklou organizací odpovídá znalec podle obecných ustanovení.

§ 15

Znalci (tlumočníci) jsou povinni vést znalecký (tlumočnický) deník. Do deníku zapisují provedení všech posudků (tlumočnických úkonů), jejich předmět, pro koho byla činnost provedena, výši odměny a výloh a den jejich proplacení.

§ 16

(1) V oborech, u nichž to odůvodňuje jejich povaha, se zřizují jako poradní orgány ministra spravedlnosti sbory pro znalecké otázky, jejich členy jmenuje ministr spravedlnosti z řad znalců.

(2) Úkolem sborů pro znalecké otázky je spolupůsobit při jmenování znalců, stanovit odborné předpoklady nutné pro jmenování znalcem, pečovat o zdokonalování zvláštní kvalifikace znalců, dávat podněty pro vědecký výzkum obecných otázek znalecké činnosti a vyjadřovat se k takovým otázkám z hlediska oboru, pro který jsou zřízeny.

Odměňování a náhrada nákladů

§ 17

(1) Znalec (tlumočník) má za podání posudku (provedení překladu) právo na odměnu podle stanovených sazeb (znalečné a tlumočné).

(2) Odměna se stanoví podle stupně odbornosti potřebného k provedení úkonu a podle množství účelně vynaložené práce. Odměna se může přiměřeně krátit, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo do určité lhůty.

§ 18

(1) Znalec (tlumočník) má dále právo na úhradu nákladů, které účelně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem (tlumočnickým úkonem).

(2) Náklady podle odstavce 1 jsou zejména cestovní výdaje, náhrada mzdy při předvolání ke státnímu orgánu v případě, že znalcova (tlumočnickova) mzda za práci je z toho důvodu krácena, náklady, které znalec uhradil podle § 14 odst. 2, věcné náklady a náklady spojené s přibráním pracovníků pro pomocné práce.

(3) Vůči organizaci, u níž znalec (tlumočník) je v pracovním poměru, nemá při předvolání ke státnímu orgánu nárok na náhradu mzdy.

§ 19

(1) Odměnu a náhradu nákladů je znalec (tlumočnický) povinen vyúčtovat zároveň s podáním posudku (provedením tlumočnického úkonu). Její výši určí orgán, který ustanovil znalce (tlumočnický), jde-li o posudek (tlumočnický úkon) v rámci řízení. Jde-li o posudek (tlumočnický úkon) mimo rámec řízení, může ten, pro koho byl proveden a který s vyúčtováním znalce (tlumočnický) nesouhlasí, požádat do 15 dnů ode dne, kdy obdrží vyúčtování, předseda krajského soudu, v jehož seznamu je znalec (tlumočnický) zapsán, aby výši odměny a výloh přezkoumal. Proti přezkoumání předsedy krajského soudu se nelze odvolat, tím není dotčena pravomoc soudů rozhodovat v těchto věcech o nároku na odměnu.

Krajský soud, v jehož seznamu je znalec (tlumočnický) zapsán, dohlíží na úměrnost a úplnost účtovaných odměn občasnými kontrolami.

§ 20

Odvolání znalce (tlumočnický)

Orgán, který znalce (tlumočnický) jmenoval, jej odvolá, jestliže

- a) znalec (tlumočnický) nesložil předepsaný slib,
- b) se dodatečně ukáže, že nebyly splněny podmínky pro jeho jmenování, anebo jestliže tyto podmínky odpadly,
- c) po jmenování nastaly skutečnosti, pro které znalec (tlumočnický) nemůže svou činnost trvale vykonávat,
- d) znalec (tlumočnický) přes výstrahu neplní nebo porušuje své povinnosti,
- e) organizace, u níž je znalec (tlumočnický) zaměstnán, prokáže, že mu znalecká (tlumočnická) činnost brání v řádném výkonu povinností vyplývajících z pracovního poměru,
- f) znalec (tlumočnický) požádá o své odvolání.

Oddíl III

ZNALECKÁ ČINNOST ÚSTAVŮ

§ 21

(1) Jsou-li v určitém oboru ústavy nebo jiná pracoviště specializována na znaleckou činnost, jsou státní orgány povinny vyžadovat posudky především od nich.

(2) Ve zvláště obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení mohou státní orgány výjimečně požádat vědecké ústavy a instituce, aby samy podaly posudek.

(3) Seznam ústavů a jiných pracovišť podle odstavce 1 a vědeckých ústavů a institucí podle odstavce 2 (dále jen "ústavy") vede ministerstvo spravedlnosti, jeho opis sděluje pověřenectvu Slovenské národní rady pro spravedlnost.

§ 22

(1) Ústav podá posudek písemně. Uvede v něm, kdo posudek připravoval a kdo může, jestliže to je podle procesních předpisů třeba, před státním orgánem osobně stvrdit správnost posudku podaného ústavem a podat žádaná vysvětlení.

(2) Za včasné a řádné provedení posudku odpovídá ústav.

(3) Jinak pro výkon znalecké činnosti ústavů přiměřeně platí ustanovení o výkonu znalecké činnosti znalců zapsaných do seznamu.

§ 23

(1) Ústav má právo na znalečné a náhradu nákladů.

(2) Vedoucí ústavu přiznává v odůvodněných případech pracovníku, který na posudku pracoval, odměnu odpovídající vykonané práci, a to nejvýše do částky vyplacené ústavu jako znalečné.

Oddíl IV

ZNALCI (TLUMOČNÍCI) NEZAPSANÍ DO SEZNAMU

§ 24

(1) Státní orgán může ustanovit znalcem (tlumočnickem) osobu, která není zapsána do seznamu a má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek (provedla tlumočnický úkon),

a) není-li pro některý obor (jazyk) znalec (tlumočnick) do seznamu zapsán,

b) nemůže-li znalec (tlumočnick) zapsaný do seznamu úkon provést,

c) jestliže by provedení úkonu znalcem (tlumočnickem) zapsaným do seznamu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.

(2) Takto ustanovený znalec (tlumočnick) může podat posudek (provést tlumočnický úkon) jedině tedy, jestliže složil do rukou orgánu, který jej ustanovil, slib podle § 6 odst. 2.

(3) Hospodářská arbitráž může ustanovit znalcem osobu, která není zapsána do seznamu, také tehdy, jde-li o posouzení zvláště složitých odborných otázek. V těchto případech lze nahradit složení slibu písemným prohlášením.

§ 25

Ustanovení o odměňování a náhradě nákladů platí i pro znalce (tlumočnicka) ustanoveného podle § 24, ostatních předpisů se užije přiměřeně.

Oddíl V

USTANOVENÍ PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ

§ 26

K provedení tohoto zákona upraví ministerstvo spravedlnosti řízení při jmenování a odvolání znalce (tlumočníka), způsob vedení seznamů znalců a tlumočnicků a seznamů ústavů, zřizování a působnost sborů pro znalecké otázky, odměňování a poskytování náhrady nákladů, způsob kontroly odměňování a vedení deníků znalců a tlumočnicků a podrobnosti o výkonu znalecké a tlumočnické činnosti.

§ 27

Byl-li znalec (tlumočník) v řízení před státním orgánem ustanoven přede dnem, kdy tento zákon nabyl účinnost, použije se dosavadních předpisů.

§ 28

(1) Zrušují se:

a) zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků,

b) vyhláška ministra spravedlnosti č. 193/1959 Ú. I., k provedení zákona o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků,

c) první a druhá věta v odstavci 2 § 127 zákona č. 99/1963 Sb. (občanského soudního řádu).

(2) Zvláštní předpisy o podávání znaleckých posudků a odborných vyjádření nejsou tímto zákonem dotčeny.

§ 29

Tento zákon nabývá účinnosti dnem

Důvodová zpráva

Obecná část

Nutnost nové úpravy právních poměrů znalců a tlumočnicků vyplynula především z požadavku, aby řízení, ať je prováděno soudem, hospodářskou arbitráží nebo jinými orgány, bylo zkvalitněno a aby tím byla i po této stránce v činnosti státních orgánů zvýšenou měrou uplatněna socialistická zákonnost.

Zkvalitněním znaleckých úkonů prováděných v řízení se umožní správné posouzení právních vztahů tam, kde je k tomu třeba odborných znalostí a zkušeností z oboru, jehož se předmět řízení týká.

To platí stejnou měrou i o tlumočnických úkonech, jejichž význam se stupňuje s rozvojem mezinárodních vztahů.

Těmto požadavkům dosavadní právní úprava plně nevyhovuje. V zájmu řádného a plynulého zajištění znalecké a tlumočnické činnosti je třeba, aby tato činnost byla určitým způsobem organizována. Jde přitom zejména o zajištění toho, aby jako znalci a tlumočníci působily osoby plně kvalifikované, a dále o to, aby těchto osob byl dostatečný počet a aby byly snadno dosažitelné.

Základem dosavadní právní úpravy organizace znalecké činnosti je zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, který nabyl účinnosti dne 1. září 1959. Organizace znalecké činnosti, zavedená tímto zákonem, vychází z principu, podle něhož zajištění znalecké činnosti patří k povinnostem orgánů státní správy a organizací socialistického sektoru, které působí v oboru, z něhož má být podán znalecký posudek. Znalci se vybírají prostřednictvím těchto organizací z řad jejich pracovníků, jen zcela výjimečně je možno ustanovit znalcem jednotlivce přímo, bez tohoto prostřednictví organizace. Pracovníci organizace podávají posudek v rámci plnění svých pracovních povinností a v tomto rámci také za něj odpovídají. Nárok na odměnu přísluší organizaci, která v určitých, v podstatě výjimečných případech ji může vyplatit zcela nebo zčásti pracovníku, který posudek vypracoval. Tlumočnická činnost je organizována poněkud odchylně, tlumočníky jsou osoby pověřené předsedou krajského soudu z řad pracovníků jazykových a hospodářských škol. Úprava znalecké a tlumočnické činnosti podle zákona č. 47/1959 Sb. platí toliko pro řízení před soudy a jinými státními orgány, mimo rámec řízení jí nelze použít.

Za platnosti organizace znalecké a tlumočnické činnosti, zavedené zákonem č. 47/1959 Sb., dochází v praxi k nedostatkům, které se projeví zejména v tom, že poklesla kvalita většiny znaleckých posudků, a v tom, že při jejich podávání dochází často ke značným průtahům. Tyto nedostatky pak mají negativní vliv i na řízení před státními orgány, v jejichž rámci jsou posudky podávány. Závady se objevují zejména ve správnosti zjištění skutkového stavu a v rychlosti i hospodárnosti řízení.

Příčiny uvedených nedostatků spočívají v několika okolnostech. Nejvýznamnější z nich tkví v tom, že úzké sepětí znalecké činnosti s úkoly socialistických organizací není podloženo ekonomickými nebo jinými funkčními důvody, to vede k tomu, že organizace nepovažují znaleckou činnost za organickou součást svých úkolů, stává se k jejímu zajišťování i někdy negativně a nevěnují výběru znalců a jejich činnosti takovou péči a pozornost, jaké by bylo třeba. Příčinou poklesu kvality znaleckých posudků je také to, že došlo k oslabení osobní odpovědnosti znalců za provedení posudku, jakož i v tom, že dochází ke stálému střídání osob, které podávají znalecké posudky. Znalci proto nemohou nabýt dostatečných zkušeností z této činnosti. Konečně nemalý podíl na nedostacích v znalecké činnosti má i ta

okolnost, že ani organizace ani její pracovníci nejsou na jejím provádění dostatečně hmotně zainteresováni.

Mají-li být odstraněny příčiny nedostatků ve znalecké činnosti, je třeba, aby otázky organizace znalecké činnosti byly vyřešeny komplexně, neboť dílčí řešení by řadu uvedených závad neodstranilo. Proto je nutno organizační strukturu znalecké činnosti přebudovat a přizpůsobit jí i nové uspořádání činnosti tlumočnické. To vyžaduje změnu dosavadní právní úpravy, provedené zákonem č. 47/1959 Sb.

Nová úprava organizace znalecké a tlumočnické činnosti sleduje především tyto cíle:

1. Organizační strukturu znalecké a tlumočnické činnosti volí tak, aby byly vytvořeny předpoklady pro, kvalitní a včasné plnění úkolů spojených s touto činností. Klade proto důraz především na výběr vhodných osob, aby bylo zajištěno, že jako znalci a tlumočníci budou působit pracovníci plně pro tento úkol kvalifikovaní. Vytváří současně podmínky pro stabilizaci okruhu znalců a tlumočnicků, která je předpokladem pro to, aby se znalci a tlumočníci mohli během své činnosti soustavně zdokonalovat prohlubováním svých odborných znalostí a zkušeností.

2. V souladu se Zásadami zdokonalení organizace a plánovitého řízení národního hospodářství upouští navrhovaná úprava od toho, aby se organizací ukládala činnost, která s plněním jejich vlastních úkolů funkčně nesouvisí a není pro ně dostatečně rentabilní. Bude tím odstraněn i určitý mezičlánek, který dosud při ustanovování znalce existoval a který spočíval v tom, že znalece musela v každém případě označovat ze svých pracovníků určitá organizace, u které byl znalec jako její pracovník zaměstnán. Přispěje to k pružnosti nové organizační struktury.

3. Nová úprava přihlíží i k celosvětovému směru vývoje soudní expertízy. V souladu s ním začleňuje do organizační struktury znalecké činnosti i expertizní činnost vědeckých ústavů a odborných pracovišť. Vytváří současně i předpoklady pro stálé rozvíjení expertizních oborů, a to i z hlediska výzkumné činnosti.

4. Socialistickou zásadu odměňování podle práce, jejího množství a společenského významu promítá návrh zákona důsledně i do oblasti znalecké a tlumočnické činnosti.

Úpravou kontroly správnosti a úměrnosti odměn účtovaných znalci a tlumočnický čelí pak tomu, aby znalecké (tlumočnické) činnosti nemohlo být zneužíváno k získávání příjmů neodpovídajících společenským zásluhám.

5. Rozsah úpravy neomezuje návrh zákona jen na oblast řízení před státními orgány, ale volí takovou organizační strukturu, které by bylo možno využít i mimo tento rámec.

6. V návrhu zákona se neřeší právní povaha postavení znalců a tlumočnicků v řízení před státními orgány, protože taková úprava by vybočovala z rámce, který je dán účelem tohoto zákona. Pokud je třeba v řízení před státními orgány vycházet z právního postavení znalců a tlumočnicků, řeší příslušně otázky procesní předpisy. Svou ekonomickou podstatou se právní vztahy znalců a tlumočnicků ke státním orgánům blíží situaci, která vzniká dohodou o provedení práce mezi organizací a občanem (§ 238 zák. práce). Stejně jako u vztahů založených takovou dohodou nevznikají ani v řízení před státními orgány znalcům a tlumočnickům z takového ustanovení nároky v oboru nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení.

Zvláštní část

K § 1 a 2

Návrh zákona zdůrazňuje především cíl, jemuž organizace znalecké a tlumočnické činnosti má sloužit, totiž zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti. Tomuto cíli jsou podřízena všechna další ustanovení, a je proto třeba je mít stále na zřeteli.

Rozsah úpravy je ve srovnání s dosavadní úpravou širší. Nejde jen o znaleckou a tlumočnickou činnost prováděnou v rámci určitého řízení před státním orgánem, popř. orgánem, na který přešly úkoly státního orgánu, ale i o znaleckou činnost mimo rámec řízení, ovšem jen pokud je tu souvislost s určitými právními úkony občanů a organizací. Do okruhu znalecké činnosti bude podle tohoto zákona náležet např. posouzení rozsahu a povahy vad přístroje, který občan koupil, hodlá-li uplatnit své nároky proti obchodní organizaci, odhad ceny rodinného domku, který je předmětem jednání o koupi, apod.

Toto rozšíření úpravy sleduje dvojí cíl. Především má význam preventivní, neboť jeho prostřednictvím lze často dosáhnout toho, aby vůbec nedošlo ke sporu, a dále je v něm obsažen i určitý prvek služby občanům a organizacím při uplatňování jejich práv. Mimo rámec úpravy zákona zůstává expertizní a tlumočnická činnost, která nesouvisí s právními úkony, znalecká a tlumočnická činnost toho druhu se řídí jinými předpisy, zejména občanským zákoníkem, popř. zákoníkem práce.

Mimo rámec navrhované úpravy zůstane také podávání posudků, které je upraveno jinými předpisy. Zejména jde o případy upravené § 21 zákona č. 20/1966 Sb., vyhláškou ministerstva zdravotnictví č. 32/1963 Sb. (bolestné, ztížení společenského uplatnění), interrupční řízení, regresní řízení, řízení před orgány Státního úřadu sociálního zabezpečení o dávkách sociálního zabezpečení a pracovníprávní otázky projednávané podle zákoníku práce před rozhodčím orgánem, např. je-li dávana výpověď nebo rozhodováno o převedení na jinou práci ze zdravotních důvodů.

Základem nové organizace znalecké a tlumočnické činnosti je určitý okruh znalců a tlumočnicků, jmenovaných předepsaným způsobem a zapsaných v seznamech, které vedou krajské soudy jako orgány státní správy soudů. Do organizační soustavy znalecké činnosti jsou dále začleněny i některé ústavy specializované na expertizní činnost, jakož i vědecká pracoviště, která mohou podat posudek zejména v obtížných a komplikovaných případech.

Prostřednictvím znalců (tlumočnicků) zapsaných do seznamu a prostřednictvím vědeckých pracovišť bude zajištěna naprostá většina znaleckých a tlumočnických úkonů, proto zákon připouští znaleckou nebo tlumočnickou činnost jiných osob jen jako výjimku.

K § 3 - 7

Úpravě jmenování znalce a tlumočnicka věnuje návrh zákona zvláštní pozornost, neboť na způsobu výběru vhodných osob do značné míry závisí, jaká bude kvalita znalecké a tlumočnické činnosti. Stanoví proto především předpoklady nutné ke jmenování, a to tak, že vedle obecné odborné kvalifikace vyžaduje i zvláštní kvalifikaci pro výkon znalecké nebo tlumočnické činnosti. V oboru zdravotnictví, kde často jde o přezkoumání odborných otázek, k nimž se již vyjádřili vedoucí odborníci nebo komisionální odborné orgány, je nutným požadavkem, aby znalec měl příslušnou specializaci, a v oborech, kde je zavedena, specializaci II. stupně, popř. příslušnou užší (nástavbovou) specializaci. Dále se klade důraz i na osobní vlastnosti znalce a tlumočnicka, které musí tvořit předpoklady pro to, aby svou činnost vykonával řádně, svědomitě a nestranně. Proto bude samozřejmým předpokladem, že půjde o pracovníka bezúhonného v tom smyslu, že nebyl odsouzen pro čin, který by

v očích veřejnosti snižoval jeho důvěryhodnost. Stejně bude nutno vzít v úvahu postoj pracovníka ke státu a společenskému zřízení vůbec, jeho dosavadní pracovní zařazení a pracovní výsledky, všeobecné životní zkušenosti, jakož i další prvky, která v konkrétním případě odůvodňují závěr, že bude k výkonu znalecké nebo tlumočnické funkce přistupovat s plným vědomím odpovědnosti.

Plnění předpokladů pro jmenování samo o sobě nezakládá nárok na to, aby někdo byl jmenován znalcem nebo tlumočnickem. Ke jmenování dojde na základě výběru mezi osobami, které splňují tyto předpoklady. Na tomto výběru se budou podílet různé orgány a instituce, aby kvalifikace i vlastnosti znalce mohly být všestranně posouzeny. K výběru znalců se budou vyjadřovat i orgány, které je potřebují v řízení, zejména i orgány hospodářské arbitráže. Návrh zákona zde vychází z toho, že jmenování nesmí být formálním aktem, kterým se vyhovuje žádosti jednotlivce, ale že je záležitostí, při níž jsou v první řadě rozhodující zájmy společnosti.

V zájmu posílení významu znalců a tlumočnicků návrh zákona stanoví, že budou jmenováni ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu. Prakticky se omezí přímé jmenování ministrem na pracovníky ústředních orgánů, vědeckých pracovišť apod., a dále na případy, kdy vhodné osoby označí ústřední orgán, jde zde zpravidla o podávání závažných posudků širšího významu, kde příslušný orgán si již předem prověří, např. zkouškou, odbornou způsobilost navržené osoby, jak tomu je zejména v oblasti státního technického dozoru. Praktická potřeba také ukázala, že je nutno ústředně z jednotného hlediska zajišťovat znalce z oboru práva pro oblast mezinárodních vztahů. Půjde zde nejen o znalost mezinárodního práva soukromého a pracovního i veřejného, ale také o vnitrostátní právo pro posudky používané v řízení před cizozemskými orgány. V ostatních případech bude jmenovací právo v široké míře svěřeno předsedům krajských soudů.

Vedle jmenování je předpokladem pro znaleckou a tlumočnickou činnost i složení předepsané slibu do rukou toho, kdo znalce jmenoval.

Vedení seznamu znalců a tlumočnicků ukládá návrh zákona orgánům státní správy soudů. Zápis do seznamu má povahu evidenční a nezakládá sám o sobě oprávnění znalců a tlumočnicků k výkonu funkce. Publicitu uvedených seznamů návrh zákona zaručuje.

K § 8 - 16

Znalci a tlumočníci zapsaní do seznamu mají povinnost vykonávat znaleckou a tlumočnickou činnost, a to v souladu s právními předpisy i zněním složené slibu. Povinnost podat v určité věci znalecký posudek nebo provést tlumočnický úkon vzniká, jakmile byl znalec nebo tlumočnický rozhodnutím orgánu, který vede řízení, pro tuto věc znalcem (tlumočnickem) ustanoven.

Zdůrazňuje se, aby znalci prováděli svou činnost řádně a ve stanovených lhůtách. Krajiní mezí jsou zde maximální lhůty stanovené zákonem (např. § 117 tr. ř.). Požadavkem urychleného řízení je však odůvodněno, aby v mezích těchto lhůt, stanovených v předpisech, byla v dohodě se znalcem nebo tlumočnickem určena podle potřeb řízení i kratší lhůta.

Jestliže znalec nebo tlumočnický odmítne splnění své povinnosti, sdělí to orgán, který provádí řízení, předsedovi krajského soudu, v jehož seznamu je znalec (tlumočnický) zapsán. Předseda krajského soudu v takovém případě volí postup vhodný ke zjednání nápravy. Může si zejména pohovorem se znalcem (tlumočnickem) nebo jinak si ověřit důvody, které vedly k odmítnutí úkonu. Opakující se neodůvodněné odmítání úkonu může vést i k závěru, že nejsou splněny předpoklady pro výkon funkce, a k odvolání z funkce.

Mimo rámec řízení před příslušnými orgány budou znalci a tlumočníci zapsaní do seznamu oprávnění poskytovat odbornou pomoc občanům a organizacím, v tom směru se jim však v nové úpravě nestanoví právní povinnost. Znalecké a tlumočnické úkony prováděné v souvislosti s právními úkony občanů a organizací budou náležet k náplni funkce znalce a tlumočnicka a poskytování pomoci občanům a organizacím v tomto směru bude hodnoceno při posuzování činnosti jednotlivých znalců a tlumočnicků. Upozornění, která v tom směru dojdou, budou jen signálem pro vhodné opatření, zejména pro rozšíření počtu znalců a tlumočnicků apod. Pokud jde o dohody organizací s občany, odměňování úkonů prováděných mimo řízení se bude řídit předpisy o odměňování činnosti konané podle dohod o pracovní činnosti mimo pracovní poměr (vyhláška ministerstva financí č. 91/1966 Sb.). Na tuto vyhlášku odkáže vyhláška ministerstva spravedlnosti, vydaná na základě tohoto zákona, i v případech dohody mezi občany.

Největší možná míra objektivitý znalecké a tlumočnické činnosti je zajišťována i ustanovením upravujícím otázku, kdy je znalec nebo tlumočnick z úkonu vyloučen. Mnohotvárnost životních situací, kdy tomu tak je, nedovoluje podrobný výčet případů. Návrh zákona shrnuje tyto případy pod pojem "poměr k věci". Sem náleží i případ, kdy např. lékař v dřívějším stadiu jednání podával posudek podle jiných předpisů, zejména jako posudkový lékař při odborném hodnocení bolestného, při potvrzování důvodů k rozvázání pracovního poměru pro špatný zdravotní stav apod.

V souvislosti s výkonem znalecké a tlumočnické činnosti se v návrhu zákona upravuje i řada dalších otázek. Aby nedocházelo k přetěžování některých znalců (tlumočnicků), stanoví se, že státní orgány jsou povinny ustanovovat především znalce (tlumočnicka), který je zapsán v seznamu příslušného krajského soudu. Dále návrh zákona zdůrazňuje nutnost, aby znalec (tlumočnick) vykonával svou činnost osobně, jako výjimku z této zásady připouští navrhovaná úprava v určitých stanovených případech možnost, aby si znalec přibral konzultanta, tím ovšem není dotčena možnost, aby bylo ustanoveno znalců několik, jak to umožňují anebo pro některé případy i ukládají procesní předpisy.

Vzhledem k tomu, že znalci k výkonu své činnosti často potřebují přístroje, jiná zařízení nebo materiál, které jako jednotlivci nemají k dispozici, ukládá návrh zákona organizacím povinnost, aby za náhradu umožnily znalci jejich použití. Tuto povinnost budou mít nejen organizace, u nichž je znalec v pracovním poměru, ale tam, kde vlastní organizace nebude moci pro nedostatek potřebného zařízení tuto povinnost splnit, i jiné organizace, které jsou pro požadovaný úkon vybaveny. Takovou povinnost by ovšem neměly organizace, které plní zvláštní úkoly ve veřejném zájmu. Nárok na náhradu nákladů bude mít organizace, která dá k dispozici svá zařízení, a to vůči znalci, u něhož budou tvořit součást nároku na náhradu nákladů, spojených s podáním posudku. Předseda krajského soudu, který se dozví o tom, že organizace odepřela znalci potřebnou pomoc, projedná věc především přímo s touto organizací, a jestliže by se touto cestou nedosáhlo nápravy, obrátí se o pomoc na orgán nadřízený organizaci. V krajních případech by projednalo rozpor ministerstvo spravedlnosti s příslušným ústředním orgánem.

Povinnost vést deník se vztahuje pouze na občany jmenované znalci nebo tlumočnický. Ústavy vedou podávané posudky v evidenci v administrativním protokolu nebo jiné evidenční pomůcce pro administrativní věci vyřizované ústavem.

Návrh zákona zavádí nové sbory pro znalecké otázky. Zřizují se z řad znalců pro některé obory. Funkce v nich je čestnou povinností. Jejich úkolem je především řízení znalecké činnosti v oboru, pro který jsou zřízeny, po stránce odborné a metodické. Budou v podstatě poradním orgánem ministra spravedlnosti pro otázky znalecké a tlumočnické činnosti a nebudou mít v žádném směru povahu útvarů s výzkumnými úkoly.

K § 17 - 19

Základní změna v úpravě odměňování znalecké (tlumočnické) činnosti spočívá v tom, že nárok na odměnu přísluší přímo znalci, tedy nikoliv organizaci, u níž pracuje. Tato změna souvisí s přebudováním organizační struktury znalecké činnosti a je v souladu se socialistickými principy odměňování práce.

Odměnu určí podle stanovených sazeb u znaleckých posudků (tlumočnických úkonů), podávaných v rámci řízení orgán, který toto řízení vede. V ostatních případech mohou organizace nebo občané, kteří s vyúčtováním znalce nesouhlasí, požádat přezkoumání výše odměny u orgánu státní správy soudů (předsedy krajského soudu). Zde ovšem nepůjde o vykonatelné rozhodnutí vydané ve správním řízení, nýbrž přezkoumání přispěje spíše k tomu, že účastníci bude mít záruku objektivního posouzení účtované částky, v případech, kdy bude shledána účtovaná částka nepřiměřenou, může vést toto zjištění k opatření z hlediska dohledu nad znaleckou a tlumočnickou činností. Tím ovšem není rozhodování o nároku na odměnu vyňato z pravomoci soudu.

Kromě odměny má znalec nárok i na náhradu nákladů, které vznikly v souvislosti s posudkem (tlumočnickým úkonem). Tento nárok má znalec (tlumočnický) vždy vůči tomu, vůči němuž má nárok na odměnu. Vůči organizaci, u níž je v pracovním poměru, nemůže tedy uplatnit nárok na náhradu mzdy, která mu ušla při předvolání k soudu nebo jinému orgánu, neboť tento nárok je součástí jeho celkového nároku na náhradu nákladů vynaložených v souvislosti s posudkem nebo tlumočnickým úkonem.

Kontrola správnosti výše účtovaných odměn a nákladů vůbec přísluší orgánům státní správy soudů. V případě, že tyto orgány zjistí, že znalec nebo tlumočnický nepostupuje v souladu s právními předpisy, vyvodí z toho potřebná opatření, a to jak podle tohoto zákona (např. odvolání znalce nebo tlumočnicka z funkce), tak popř. i podle jiných předpisů.

K § 20

Důvody, pro které lze znalce nebo tlumočnicka odvolat, stanoví návrh zákona taxativně. V případě, že takový důvod je dán, je ministr spravedlnosti, popř. orgán jím pověřený, povinen přikročit k odvolání znalce nebo tlumočnicka.

K § 21 - 23

Při úpravě znalecké činnosti ústavů návrh zákona stanoví především některé odchylky od činnosti znalců zapsaných do seznamu. Vychází přitom z toho, že jinak lze přiměřeně užít předchozích ustanovení o znalcích.

Za posudek odpovídá ústav jako organizace. Nejde tedy ani o posudek jednotlivého pracovníka ústavu ani o kolektivní posudek více znalců. Způsob zpracování posudku stanoví především ústav v souladu s předpisy upravujícími jeho činnost a organizaci. Pravidlem bude, že správnost posudku bude nutno ověřit u vedení ústavu, neboť to odpovídá povaze takového posudku jako posudku ústavu.

Pokud jde o odměňování, platí pro znaleckou činnost ústavů jiná úprava. Nárok na odměnu přísluší podle návrhu přímo ústavu, i v tomto směru se má důsledně uplatnit zásada, že jde o posudek ústavu jako instituce. Ustanovení § 23 odst. 2 návrhu zákona umožňuje ústavu, aby v souladu s pracovněprávními předpisy poskytl pracovníku, popř. pracovníkům, kteří na posudku pracovali, odměnu odpovídající vykonané práci, jinak nehonorované.

K § 24 a 25

Znalecká a tlumočnická činnost jiných osob než znalců a tlumočnicků zapsaných do seznamu má být výjimkou. Návrh zákona proto jednak taxativně stanoví důvody, pro které se lze obrátit na tyto osoby, a dále omezuje možnost jejich činnosti toliko na posudky a tlumočnické úkony, které je třeba podat v rámci řízení před státními orgány.

Na rozdíl od znalců a tlumočnicků zapsaných do seznamu není u těchto osob stanovena povinnost podat posudek nebo provést tlumočnický úkon. Návrh zákona to vyjadřuje tím, že stanoví, že předpokladem znalecké nebo tlumočnické činnosti těchto osob je složení slibu, přičemž složení slibu je dobrovolné. Tato odchylná úprava je odůvodněna především tím, že ke znalecké a tlumočnické činnosti je třeba zásadní souhlas toho, kdo ji má vykonávat, neboť jde o činnost pracovní.

K § 26 - 29

Návrh zákona stanoví okruh otázek, které budou vyžadovat podrobnější úpravu. Nebylo by účelné pojímat tyto podrobnosti přímo do zákona, zejména i proto, že bude třeba upravit i určité metodické otázky, které svou povahou patří do prováděcího předpisu.

Zvláštními předpisy, které zůstávají nedotčeny, jsou předpisy, jež upravují podávání posudků, na které se tento zákon nevztahuje. Podrobněji se uvádějí na konci obecné části důvodové zprávy.

Jinak jde o obvyklá přechodná a závěrečná ustanovení.

Ekonomický dosah

Nový způsob odměňování znalců a tlumočnicků nebude mít za následek takové zvýšení společenské spotřeby, která by se mohla závažněji měrou projevit v celkové bilanci příjmů a výdajů obyvatelstva. Z hlediska této celkové bilance tvoří vyplácené odměny jen nepříliš významnou položku, neboť z rozpočtových prostředků soudů bylo vypláceno za prvá tři čtvrtletí 1966 asi 1 023 000 Kčs. Obdobně je vyplácena z rozpočtových prostředků určitá částka u jiných orgánů provádějících řízení. Tak v oboru ministerstva vnitra bylo v roce 1965 vypláceno za znalecké posudky celkem 2 339 000 Kčs, z toho 433 000 Kčs znalcům-jednotlivcům přibráným bez účasti organizace. Kromě toho velkou většinu vyplácených odměn hradí přímo občané, a to i v případech znaleckých posudků a tlumočnických úkonů podávaných v rámci řízení před státními orgány, zejména soudy.

Nová úprava podstatně přispěje ke zrychlení řízení a tím i k jeho hospodárnosti a zlevnění, zejména pokud jde o úsporu neproduktivně stráveného času. Úprava odstraní hospodářské újmy, které vznikaly socialistickým organizacím tím, že dosavadní úprava je v mnoha směrech odváděla od jejich vlastní činnosti. Vyžadovala značnou administrativu v souvislosti se žádostmi orgánů o označení pracovníka pro znalecký úkon a s vyúčtováním odměn a náhrad nákladů za provedené znalecké úkony. Tyto práce u organizací novou úpravou odpadnou, což znamená velmi podstatnou úsporu. Zůstává pouze ústřední řízení znalecké a tlumočnické činnosti ministerstvem spravedlnosti a práce spojené s vedením ústředního seznamu znalců a tlumočnicků, což představuje pracovní náplň dvou pracovníků v ministerstvu spravedlnosti s ročním nákladem asi 65 000 Kčs. Tyto úkoly zde dosud nebyly obstarávány, a je proto nutno tato dvě pracovní místa nově zřídit. Otázka nákladů na tyto dva pracovníky bude vyřešena v rámci stanovení limitu osobních nákladů pro ministerstvo spravedlnosti.

Jednorázové výdaje spojené se zavedením nové úpravy budou uhrazeny v rámci běžných rozpočtových prostředků.

V Praze dne 18. ledna 1967

Ministr spravedlnosti

Dr. **Neuman** v. r.

Předseda vlády:

Lenárt v. r.